

وجوهی از تربیت و تعالی انسانی
در پرتو نهج البلاغه

مؤلف:

سید مهدی حسینی شیروانی

انتشارات جهاد دانشگاهی مازندران

سرشناسه	حسینی شیروانی، سیدمهدی، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدید آورنده	وجوهی از تربیت و تعالی انسانی در پرتو نهج البلاغه / نویسنده سیدمهدی حسینی شیروانی.
مشخصات نشر	ساری: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، واحد مازندران، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۴۳ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۹۲۱-۱۹-۶
وضعیت فهرست نویسی	فنی
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - دیدگاه درباره تربیت اخلاقی
موضوع	Ali ibn Abi-talib, Imam I, ۶۰۰-۶۶۱ Views on moral education --
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- تربیت اخلاقی
موضوع	Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Moral education
موضوع	تربیت اخلاقی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	Moral education-- Religious aspects -- Islam
موضوع	تربیت اخلاقی -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	Moral education -- Qur'anic teaching
موضوع	تربیت اخلاقی
موضوع	Moral education
موضوع	سازمان انتشارات، واحد مازندران
شناسه افزوده	Mazandaran Branch Press Organization Jahade Daneshgahi
رده بندی گنجره	BP۱۸۲۱/۱۳۰۶
رده بندی دیویی	۴۲۹۷
شماره کتابشناسی	۵۱۰۷۲۴۱

مؤلف: سیدمهدی حسینی شیروانی

طرح جلد: سید رضا موسوی

صفحه آرا: نبی الله واحدی

ناشر: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی واحد مازندران

نویت چاپ: اول - ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۲۱-۱۹-۶

سازمان انتشارات واحد مازندران

ساری - خیابان امیر مازندرانی - خیابان وصال - جهاد دانشگاهی مازندران صندوق پستی: ۴۸۱۷۵-۱۶۴۷

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۹
فصل اول.....	۱۱
مفاهیم تربیت و ابعاد آن.....	۱۱
مفهوم تربیت.....	۱۲
ابعاد تربیت.....	۱۲
مفهوم تزکیه.....	۱۳
ویژگیهای مربی.....	۱۴
مسیر تربیت.....	۱۵
اصلی‌ترین مانع تربیت.....	۱۶
ارتباط تربیت و اخلاق.....	۱۷
امام علی (ع) و تربیت.....	۱۸
ابعاد تربیت از دیدگاه امام علی (ع).....	۱۸
الف) تربیت اخلاقی.....	۱۹
ب) تربیت دینی.....	۱۹
ج) تربیت اجتماعی.....	۲۱
د) تربیت جسمانی.....	۲۲
حقیقت تعالی انسان.....	۲۲
دیدگاه‌هایی درباره حقیقت تربیت.....	۲۴
رابطه تربیت‌پذیری با انسان.....	۲۶
تربیت اجتماعی.....	۲۷

۲۷	موضع اسلام در مورد تربیت اجتماعی
۲۹	ارتباط بین تربیت فردی و اجتماعی
۳۰	شروع تربیت اجتماعی
۳۱	آراء اندیشمندان مشهور درباره تربیت
۳۱	افلاطون
۳۱	ارسطو
۳۲	خواجه نصیرالدین طوسی
۳۳	ژان ژاک روسو
۳۴	کانت
۳۵	ابن خلدون
۳۵	ابن سینا
۳۶	امام خمینی
۳۶	تربیت از منظر امام علی (ع)
۱۲	فصل دوم
۱۲	تعالی گزاره‌های فردی و اجتماعی در سایه تربیت اسلامی
۳۹	ارزش‌های اخلاقی، تربیتی در حیات اجتماع
۴۰	عدم ذلت‌پذیری در تربیت اسلامی
۴۷	تکریم و تربیت
۴۹	تبعات کرامت و حقارت در مسیر تربیت
۵۰	مشورت یک رفتار تربیتی
۵۶	امر به معروف و نهی از منکر رفتاری تربیتی
۵۹	آثار امر به معروف و نهی از منکر
۶۱	اصل زهد و تربیت
۶۱	مفهوم زهد

۶۲	زهد و توانایی های اقتصادی
۶۵	زهد و ایثار و همدردی
۷۲	اصل قناعت
۷۴	اصل کفاف
۷۵	اصل عدالت اجتماعی
۸۱	عدالت و ارزش های اجتماعی
۸۴	صبر و شکیبایی مولفه های تربیتی
۸۸	تفسیر و جمع بندی آیات مرتبط
۱۰۲	صبر در احادیث اسلام
۱۰۵	آثار و پیامدهای صبر
۱۰۷	شاخه های صبر
۱۰۹	انگیزه های صبر و شکیبایی
۱۱۲	جزع و بی تابي
۱۱۶	درمان جزع و ناشکیبایی
۱۱۸	فرق جزع و احساسات معقول
۱۲۰	خدمتگزاری و تربیت
۱۲۲	اسلام و خدمتگزاری
۱۲۳	محدوده خدمت
۱۲۴	جلوه های خدمتگزاری
۱۲۶	باری دیگران
۱۲۷	بر و احسان
۱۲۹	انگیزه ها در خدمتگزاری
۱۳۱	آفات خدمتگزاری
۱۳۱	۱. منت و آزار

۳. زیاده روی..... ۱۳۲
- حکومت و خدمت..... ۱۳۳
- اشارتی کوتاه به عوامل موثر در ایجاد روحیه خدمتگزاری:..... ۱۳۵
۱. تبلیغات..... ۱۳۵
۲. ضرورت تشویق و تنبیه..... ۱۳۵
۳. انتخاب کارگزاران صالح..... ۱۳۶
۴. ایجاد جو اعتماد و امنیت..... ۱۳۷
- روحانیت و خدمتگزاری..... ۱۳۸
- کلام پادشاهی..... ۱۴۰
- منابع و مآخذ..... ۱۴۱

مقدمه

انسانی که خاستگاه ملکوتی دارد، آفریده شده تا به مقام خلیفه الهی برسد و متصف به والاترین کمالات گردد. رسیدن به این مقام جز با تربیت ممکن نمی‌شود. خداوند در این باره فرموده است: "لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم ثم رددناه اسفل سافلين الا الذين امنوا و عملوا الصالحات فلهم اجر غير ممنون"^۱

"هر آینه انسان را در نیکوترین صورت و هیأت آفریدیم آن گاه او را به پایین ترین مراتب نازل کردیم مگر آن که ایمان آورند و کارهای شایسته کردند پس ایشان را است مزدی بی حساب بی منت)"

درباره سیر تربیت انسان از امام خمینی (ره) نقل شده است:^۲

"انسان مراتب بسیار دارد. طبیعت است تا مافوق طبیعت تا برسد به آنجایی که مقام الوهیت است. سیر از طبیعت تا مقامی که غیر از خدا هیچ نبیند. این موجود قابل این است که از طبیعت سیر کنند و تمام معنویت‌ها را در خودش با تربیت صحیح ایجاد کند و برسد به مقامی که حتی فوق مقام ملائکه باشد. انسان موجودی است که خدای تبارک و تعالی او را خلق کرده است برای اینکه همه جهاتی که در عالم هست در انسان هست. منتها به طور قریه است به طور استعداد است و این استعدادها باید فضیلت پیدا کند، تحقق پیدا کند.

انبیاء الهی تلاش کردند تا زمینه‌های چنین تحول عظیمی را فراهم کنند، انسان را از مرتبه اسفل به اعلا بکشانند و از ظلمات حیوانیت به نور انانیت برسانند. تربیت در سنت پیام آوران الهی خروج از ظلمات به سوی نور است و کتاب انبیاء کتاب تربیت است. در قرآن کریم خطاب به پیامبر (ص) آمده است:

"کتاب انزلنا الیک لتخرج الناس من الظلمات الی نور باذن ربهم الی صراط العزیز

الحمید"

^۱ (سوره تین / ۳ تا ۵)

^۲ (دلشاد تهرانی، مصطفی، سیری در تربیت اسلامی)

"این کتابی است که آن را به سوی تو فرستادیم تا مردم را به خواست و فرمان پروردگارشان از تاریکی‌ها به روشنایی‌ها بیرون آوری. به راه آن توانای بی همتا و ستوده"

اگر این تحول نورانی بر اساس تربیتی ربانی در انسان محقق نشود، انسان در مرتبه حیوانیت خود متوقف می ماند و استعدادهای خود را در این جهت به کار می گیرد و همه تلاش پیام آوران الهی بر این بوده است که انسان تربیت کنند."

تربیت در قرآن بر اساس حقیقت انسان و شئون وجودی وی و کیفیت رشد و حرکت از به سوی کمال ترسیم شده و هدف از تربیت هدایت انسان‌ها به سوی کمال مطلق بین گردید. هشی را که قرآن ارائه می دهد برای فراهم کردن زمینه های رشد در جهت تکامل است به طوری که محتوا و روش های کاربردی در تربیت انسان در این راستا قرار می گیرد.

انسان صالح که ثمر تربیت برآنی باشد، دارای شخصیتی موزون است.

"فاذا عزم فتوکل علی الله ان الله یحب المتوکلین" (آل عمران- ۱۵۹)

"پس زمانی که عزم و قصد انجام آری کنی بر خدا توکل کن که خدا توکل کنندگان را دوست دارد."

"وان تبصروا و تتقوا فان ذلک من عزم الامور" (آل عمران- ۱۸۶)

"و اگر بردباری و شکیبایی کنید و پرهیزکار باشید همین نشانه عزم و اراده کارهاست."